

Aleg. 83

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gminy Zwiniacz z okręgu sądowego i starostwa w Czortkowie, a przydzielenia do okręgu sądowego w Budzanowie i starostwa w Trembowli.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdaniem z 9. września 1903 L. W. 80681/03 przedłożył był Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi na ubiegłej sesji sejmowej sprawę wydzielenia gminy Zwiniacz z okręgu sądowego i starostwa w Czortkowie, a przydzielenia do okręgu sądu powiatowego w Budzanowie i starostwa w Trembowli; — sprawa ta została załatwioną przychylnie dla tego wydzielenia przez komisję administracyjną Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu tejże komisji z 3. października 1903 L. s. 2762/03, które dnia 12. października 1903 na porządek dzienny Wysokiego Sejmu postawione było.

Na tym dniu powziął Wysoki Sejm uchwałę, którą powołane sprawozdanie odesłał napowrót do komisji administracyjnej w celu dokładniejszego zbadania, względnie ściślejszego dochodzenia. Uchwała ta, jako niezadowolona, została odstąpiona Wydziałowi krajowemu.

Ponieważ sprawa tego wydzielenia jest dla petycyonującej gminy ciągle aktualną, a zwierzchność gminy Zwiniacz na dniu 28. maja 1904 do L. W. 53229/04 ponownie odniosła się do Wydziału krajowego o to wydzielenie, przeto Wydział krajowy po dalszem uzupełnieniu dochodzeń pozwala sobie ponownie przedstawić ją Wysokiemu Sejmowi.

W powołanem sprawozdaniu z 3. października 1903 r. komisja administracyjna przedstawiła następujący stan rzeczy:

Gmina Zwiniacz w powiecie czortkowskim robi starania już od dawna o przeniesienie z okręgu sądowego w Czortkowie do okręgu sądowego w Budzanowie. W tej mierze prosiła o to w roku 1892, lecz podówczas odmówiono tej prośbie z powodu odstąpienia od prośby i w ogóle całej sprawy przez właściciela obszaru dworskiego, a nadto z powodu sprzeciwienia się tej zamianie ze strony Wydziału powiatowego.

W roku 1901 odniosła się ponownie gmina Zwiniacz do Wydziału krajowego o to przeniesienie, uzasadniając prośbę swą znacznie bliższą i dogodniejszą komunikacją z Budzanowem i wypływającymi stąd dla ludności korzyściami.

Na skutek tej ponownej petycji zajął się Wydział krajowy zbadaniem sprawy, odnosząc się w tym względzie o zdanie do władz autonomicznych i rządowych, a wynik dochodzeń dotyczących był następujący:

Rada powiatowa czortkowska na posiedzeniu z dnia 28. stycznia 1902 jednogłośnie uchwalała sprzeciwić się powyższej zmianie terytorjalnej gminy Zwiniacz, przeważnie z powodu, że powiat czortkowski, liczący tylko 45 gmin, pod względem siły podatkowej jest bardzo upośledzonym i z trudnością może sprostać i zadosyćuczynić ciężarom, jakie nakłada na niego administracja powiatowa; a odłączenie gminy Zwiniacz od powiatu, jednej z największych, bo około 2.500 ludności liczącej, spowodowałoby dla powiatu znaczny ubytek w dochodach. Przytem wyraziła Rada powiatowa wątpliwość,

czy to wyłączenie może być dla gminy Zwiniacz dogodnie i pożądane, bo do Trembowli będzie miała dalszą drogę, niż do Czortkowa, a Czortków jest siedzibą wszystkich władz, politycznej, autonomicznej, skarbowej, a w przyszłości i sądu obwodowego i szkoły średniej, czego w Trembowli nie znajdzie.

Wręcz odmienne zdanie natomiast wyraziły w tej sprawie władze sądowe, w szczególności sąd powiatowy w Budzanowie, prezydentum sądu obwodowego w Tarnopolu i prezydentum c. k. sądu krajowego wyższego we Lwowie.

Sądy te oświadczyły, że ludność wiejska przeważną część spraw swoich załatwia w sądzie powiatowym i urzędzie podatkowym, a tylko stosunkowo bardzo nieznaczną część tych spraw w sądzie obwodowym i w innych urzędach, a ponad to stwierdziły, że mieszkańcy gminy Zwiniacz w rzeczywistości ze sprawami swoimi grawitują do Budzanowa i Trembowli, że miejscowość Zwiniacz graniczy bezpośrednio z Budzanowem, odległym tylko o 5.4 klm., zaś odległość Zwiniacza od Trembowli wynosi 25 klm. Z tej przyczyny mieszkańcy Zwiniacza zwykli swe produkty zbywać w Budzanowie lub Trembowli i zaspakajać tamże swe potrzeby handlowe, ba uawet sprawy religijne załatwiają mieszkańcy Zwiniacza w Budzanowie, do którejto parafii należą, a wielu z nich związanych są stosunkami pokrewieństwa i powinowactwa z mieszkańcami gmin Skomorosze i Wierzbowiec, należących do okręgu sądowego w Budzanowie, oraz posiadają nieruchomości w tych gminach.

Z tego powodu oznajmiło prezydentum c. k. sądu obwodowego w Tarnopolu odezwą z 8. kwietnia 1902 L. 1012 i 1016, że przystępuje do opinii, wydanej przez naczelnictwo c. k. sądu powiatowego w Budzanowie, a c. k. sąd krajowy wyższy we Lwowie odezwą z dnia 17. czerwca 1902 L. 9910 zawiadomił Wydział krajowy, iż podzielając wyrażone w sprawie wydzielenia gminy Zwiniacz zdanie naczelnictwa sądu powiatowego w Budzanowie i sądu obwodowego w Tarnopolu, uważa projektowane wydzielenie gminy Zwiniacz z okręgu sądu powiatowego czortkowskiego, a przydzielenie do okręgu sądowego w Budzanowie za wskazane i że ze strony administracyi sądowej żadne w tym względzie nie zachodzą przeszkody. Zdaniem c. k. sądu krajowego wyższego we Lwowie projektowanej zmianie terytorjalnej nie może sprzeciwić się oczekiwane w przyszłości aktywowanie sądu obwodowego w Czortkowie, ponieważ w okręg tego trybunału w myśl projektu rządowego wejdą tak sąd powiatowy w Czortkowie, jak i sąd powiatowy w Budzanowie.

C. k. sąd powiatowy w Czortkowie w sprawozdaniu swoim z 1. kwietnia 1902 L. 155, do sądu obwodowego w Tarnopolu wniesionem, sprzeciwił się wydzieleniu gminy Zwiniacz.

Po otrzymaniu tych wszystkich opinij odniósł się Wydział krajowy jeszcze do c. k. Starostwa w Tarnopolu celem urzędowego skonstatowania odległości gminy Zwiniacz od poszczególnych miejscowości. Odezwą z 24. marca 1903 L. 8923 podało c. k. starostwo następujące odległości gminy Zwiniacz:

od Tarnopola	. 58.1 klm.
„ Trembowli	. 24 „
„ Czortkowa	. 19 „
„ Budzanowa	. 6.5 „

Z porównania tych odległości okazuje się, że gmina Zwiniacz ma najbliższą drogę do Budzanowa i że wydzielenie tej gminy z okręgu sądowego czortkowskiego, a przydzielenie do okręgu sądowego w Budzanowie leży w interesie gminy Zwiniacz.

Zresztą korzyści z tej zmiany terytorjalnej dla ludności Zwiniacza są przeważające, a jeżeli się rozchodzi o względy przez Radę powiatową czortkowską przytoczone, a w szczególności o to, że przez wydzielenie gminy Zwiniacz siła podatkowa się zmniejszy na szkodę powiatu, to z jednej strony zaznaczyć należy, że tego rodzaju zapatrywanie i za tem idące sprzeciwienie się Rady powiatowej jest egoistyczne i pomijające dobro mieszkańców, a z drugiej strony, że zapatrywanie to jest mylne, z chwilą bowiem wydzielenia z powiatu gminy większej zmniejszają się także i koszta z administracją zmniejszonego okręgu powiatowego połączone.

Komisya administracyjna podziela w tym wypadku w zupełności zdanie Wydziału krajowego i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić, aby gmina Zwiniacz wraz z obszarem dworskim została wydzieloną z okręgu sądowego i politycznego w Czortkowie, a przydzieloną do okręgu sądu powiatowego w Budzanowie i c. k. starostwa w Trembowli.

W powyższej sprawie najważniejszą jest rzeczą ocenienie, o ile zarzuty przeciw zamierzonemu wydzieleniu gminy Zwiniacz, podnoszone przez Wydział i Radę powiatową w Czortkowie w uchwale z 28. stycznia 1902 r. są uzasadnione lub nie.

W celu rozpoznania tych zarzutów zażądaliśmy od c. k. urzędu podatkowego w Czortkowie wykazu opłaconych przez gminę i obszar dworski w Zwiniaczu dodatków powiatowych. Wedle odezwy c. k. urzędu podatkowego z 23. grudnia 1903 r. L. 6016 opłaca gmina Zwiniacz na cele powiatu dodatki powiatowe administracyjne w kwocie

dodatki powiatowe drogowe	674 kor. 33 gr.
obszar dworski opłaca dodatki powiatowe administracyjne	916 " 5 "
dodatki powiatowe drogowe	389 " 58 "
razem	<u>528 " 16 "</u>

Preliminarz powiatu czortkowskiego, uchwalony na posiedzeniu Rady powiatowej z 27. listopada 1903 na rok 1904, wykazuje:

W funduszu administracyjnym powiatu dochody w kwocie	3.058 kor. 66 gr.
wydatki	<u>24.058 " 66 "</u>

w porównaniu niedobór w kwocie 21.000 kor.,
na pokrycie którego Rada powiatowa uchwaliła nałożyć w 1904 r. 10% dodatku do podatku na rzecz funduszu administracyjnego powiatu.

W funduszu dróg powiatowych wydatki w kwocie 11.463 kor. 67 gr.,
dochody żadne, z powodu odpadnięcia czynszów za myta, które Rada powiatowa na posiedzeniu z 27. listopada 1903 wniosła. Na pokrycie tego niedoboru w funduszu dróg powiatowych na r. 1904 uchwaliła Rada powiatowa nałożyć 6% dodatku do podatku.

Wreszcie w funduszu dróg gminnych dochody w kwocie	3.452 kor. 50 gr.
rozchody	<u>21.992 " 25 "</u>

w porównaniu niedobór w kwocie 18.539 kor. 75 gr.,
na pokrycie którego, jakoteż na stworzenie zapasów kasowych na budowę dróg w przyszłości uchwaliła Rada powiatowa nałożyć, oprócz ustawą krajową zastrzeżonych 10%, jeszcze 10%, razem 20% dodatku do podatku na r. 1904.

Według wykazu sumarycznego c. k. gł. urzędu podatkowego w Czortkowie z dnia 25. stycznia 1904, dołączonego do preliminarza, wynoszą przypisane podatki bezpośrednie na r. 1903 opłacone w powiecie czortkowskim kwotę 244.695 kor. 90 gr.

Na pokrycie niedoboru w funduszu administracyjnym w kwocie 21.000 kor. uchwalony przez Radę powiatową na r. 1904 10% dodatek do podatków bezpośrednich wyniesi od przypisanych w powiecie podatków bezpośrednich 244.695 kor. 90 gr. kwotę 24.469 kor. — gr.

Po potrąceniu od tej kwoty 24.469 kor. opłaconych przez gminę Zwiniacz na cele administracyjne powiatu 674 kor. 33 gr.
i przez dwór 389 " 58 "

razem kwotę 1.063 kor. 91 gr.

czyli w zaokrągleniu 1.064 " — "
pozostaje na wydatki administracyjne powiatu z przypisanych dodatków powiatowych kwota 23.405 kor. — gr.

która w każdym razie przewyższa uchwalony przez Radę powiatową niedobór w tym funduszu w kwocie 21.000 koron o 2.405 koron.

Taksamo 6% dodatku do podatku na pokrycie niedoboru w funduszu dróg powiatowych w kwocie 11.463 kor. 67 gr. uchwalone przez Radę powiatową od sumy podatków bezpośrednich w kwocie 244.695 kor. 90 gr. — daje kwotę 14.681 kor. 76 gr., czyli w zaokrągleniu 14.682 kor. — gr.

od której jeśli się potrąci kwotę dodatków powiatowych na cele drogowe powiatu opłacanych przez gminę 916 kor. 5 gr.
i przez dwór 528 " 16 "

razem w kwocie 1.444 kor. 21 gr.

czyli w zaokrągleniu 1.445 " — "
pozostanie czystych dodatków na cele drogowe powiatu 13.237 kor. — gr.
czyli kwota wyższa od niedoboru w kwocie 11.463 kor. 67 gr. o 1.774 koron.

Razem na pokrycie niedoboru w funduszu administracyjnym i drogowym w kwocie 21.000 i 11.464 = 32.464 kor. będzie miał powiat czortkowski po potrąceniu dodatków opłacanych przez gminę i dwór, zamiast przypisanych 24.469 i 14.682 = 39.151 koron, jeszcze 23.405 i 13.237, czyli razem 36.642 koron, a więc w każdym razie wyższą o 4.178 koron od niedoboru uchwalonego przez Radę powiatową.

Zarzut więc podnoszony przez Wydział i Radę powiatową, jakoby wydzielenie gminy Zwiniacz spowodowało znaczny ubytek w dochodach powiatu, okazuje się o tyle nieuzasadnionym, że dochody te nawet po potrąceniu dodatków przez gminę i dwór opłacanych pokrywają z nadwyżką potrzeby powiatu, a należy w każdym razie mieć na względzie to, co komisya administracyjna w swem sprawozdaniu powiedziała, że z chwilą wydzielenia z powiatu gminy większej zmniejszają się także i koszta z administracją zmniejszonego okręgu powiatowego połączone.

Dalej podniosła Rada powiatowa w swej uchwale z 28. stycznia 1902, że żądanie gminy Zwiniacz co do tego wydzielenia polega na mylnych podstawach i niezrozumieniu rzeczy, ponieważ jakkolwiek bliżej jest dla gminy do urzędu podatkowego w Budzanowie, to jednak uwzględnić należy, że władze polityczne i autonomiczne są w Trembowli, która jest i dalej od Zwiniacza położona niż Czortków, i daleko gorszą ma komunikację, a gdy się zważy, że w Czortkowie jest siedziba władzy skarbowej (Dyrekcya okręgowa Skarbu), że w trakcie jest ustanowienie sądu obwodowego i szkoły średniej, do czego ludność powiatu trembowelskiego musi się udawać aż do Tarnopola, odległego o 60 klm. od Zwiniacza, to widocznem będzie, ile ludność Zwiniacza na tej zamianie by straciła. — Co do tych korzyści z obecnego składu rzeczy naprowadzonych przez Radę powiatową sądzimy, że kompetentniejszym jest głos gminy i członków gminy samych, którzy od lat starają się o tę zmianę i w niej widzą dla siebie dobro, — a świeżo w podaniu z 28. maja 1904 do L. 53229/04 jak najkategoryczniej domagają się tego wydzielenia, podnosząc wielkie korzyści, jakie stąd dla gminy i ludności wynikną, — wiadomą zaś jest powszechnie rzeczą, że ludność wiejska więcej bezwątpienia ma styczności z sądem powiatowym i urzędem podatkowym, aniżeli z władzą skarbową, starostwem, albo sądem obwodowym, — zresztą po otwarciu sądu obwodowego w Czortkowie należeć będzie do takowego także okręg sądu powiatowego w Budzanowie.

Przedstawiając tę sprawę ponownie Wysokiemu Sejmowi, Wydział krajowy, odwołując się do wniosku przedstawionego w swem sprawozdaniu z 9. września 1903 L. W. 80681/03 i w sprawozdaniu komisji administracyjnej z 3. października 1903 L. s. 2762/03, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyraża w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 D. n. p. Nr. 59 c. k. Rządowi opinię, że w interesie kraju i interesowanej ludności leży, aby gmina Zwiniacz wraz z obszarem dworskim została wydzieloną z okręgu sądowego i politycznego w Czortkowie, a przydzieloną do okręgu sądu powiatowego w Budzanowie i c. k. starostwa w Trembowli.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Michał Gładziuk w. r.

Członek Wydziału krajowego.